

Hetven éve házások

A verőfényes, őszi délutánon, amikor a töltésen túlról Tarján kockaházai mögül szórja békés sugarát a Nap, s az októberi csöndben zizegessel kopaszodnak a sárgult fák, a kis udvart nyugalmassá varázsolja az őszi. Ilyenkor könnyebben föllevenedik a múlt, és a szólólugasok között játékosan berzenkélő lusta szelő is csak csiklandozza az emlékeket.

Még most se gondol arra Balázs Lajos bácsi, hogy székére pakolja az asszonyt, és visszavigye, ahonnan hozta. Pedig hetven év alatt biztos lett volna min őszszekapniuk. De valahogy mindig kijöttek egymással, így hát megérték mindketten a tisztas kort. Bizonyára többször megmondogatta: „Jó nekem ez az öregasszony”, ha ötödszöre is őt vette el feleségül. Persze, ehhez olyan „menyasszony” kellett, akinek nem volt rossz, ahogy eddig volt. Öregségükre se mentek széjjel, ha eddig nem tették. Az „első látás” óta, özseboronálta életüket a sors.

Még ők maguk se tudják megmondani — a hetvenedik közös ős után sem — miért is maradtak egymásnak. Bizonyára tudják, csak hát nem beszélnek róla.

Úgy indult a dolog, hogy a kisteleki szilaj puszták árva gyereke nem kívánkozott vissza a homokba, miután elsőkötött-szökött Szegedre, az iskolába. A városban lelte az ipart magának, hogy a végigszenvedett inaskodás után lakatosmesterként dolgozhassék a szegedi, a dorozsmai és még isten tudja, melyik vásárra. Ifjoncként tolt a tűzhelyekkel megpúpozott talicskákat oda, ahová kérétek. Sokszor úgy megpakolta a ténsasszony az emberfogatot, hogy tizlépésenként megállt szusszantani a „csikó”. Főleg akkor, ha útjába sétált néhanapján elég gyakran egy takaros lányka. Ez a vásározás lett aztán Lajos bácsi veszte — mint ahogy mesélte a petőfitellepi csönvés kis lakásban a 96 éves ember, aki most ötödszöre újember. „Még Bécs is a magyaroké volt akkoriban, amikor Börzsök mester úrnál alkudozott egy ember a tűzhelyre. Ilyen formás kis szlatinja volt, három karikával. Már majdnem megvette, amikor a lánynak, aki vele volt, nem tetszett séhogyse a lerni. Ejnye a teremtésit, a lepénylesódnak, hát mi nem tetszik a munkámon, gondoltam. Ugyhogy addig alkudoztak, míg jól szemügyre vettem. Takaros volt — addig-addig, míg elmentem hozzájuk és segítettem felszerelni a tűzhelyet. Azóta velem van ez az öregasszony.”

Baj lett volna, ha kosarat kap, amikor már nemcsak munkára jelentkezett a lánykhoz, mert az idő azt igazolta, egynek teremdték. Ha nem is éltek úgy, mint Marci Hevesen, de volt, akinél jobban, volt, akinél rosszabbul. Tartottak lakodalmat az első után 25 évre, de akkor nem nagyon dinom-dánomoztak. Igaz, hogy a család betelte a házat, mert az újasszonyék nyolcra voltak testvérek. Az aranylakodalomra már eljöttek az iskolatársak, a legénybarátok, azoknak se kellett már a nagy dárídó. A hatvanadik évfordulóra a házaspár ment Újszegedre, míg a mostanira hozzájuk jöttek az úttörők, a családi iroda. Elhozták a régi anyakönyvet is, ahová 1907-ben Balázs Lajos és Ugi Irén az alsóvárosi templomban beírta a nevét. A családi intézet em-

lékplakettet adott és egy kis zajt is hozott a házba. A dátumokban Lucskai István, a gonozó, segít Lajos bácsiéknak eligazodni. Korral jönnek a bajok. Két éve gonozó jár hozzájuk, hiszen Irénke néni a valamikori szépasszony, már csak ül az ágyon és szép csendben nézelődik. Nem bírja magát, a hallása is eldugult. Nem csoda, hiszen kilencvenedik esztendejébe fordult karácsonykor. A szeme élénk, akár a hetvenéves esküvői fényképen, ami ott lóg a szoba cimereként a falon. Békésen üldögél és vár.

Nem úgy Lajos bácsi, aki még fürgén nyitott ajtót a jövevénynek. Sőt, amikor belendült, olyanokat mondott, amitől mindnyájan nevettek. Volt miről mesélnie, bejárta Tolnát-Baranyát. Sokat látott-hallott Bánáttól—Trencsénig. Hol van már az az idő — kérdi Lajos bácsi —, amikor az inas csak szerszáma volt a mesternek. Na és, hol van mostanában — jegyzi meg az érdeklődő — az a parasztyerek, aki ügyesen fel-találja magát bárhol, mert csak úgy tud megmenekülni a földtől. Lajos bácsi markos legény volt már inasnak is. Visszatolta ő egyszer-kétszer a vasrudat, ha felemelték rá. De ahogy ő mondta — hogy jó órában kopogja le, soha semmi veszekedésbe nem keveredett. Az italtra, meg a cigarettára se szokott rá, pedig állandóan csüfölták érte a körben. Azóta se bánja, hogy hallgatott rájuk.

A munka nem állt el a kezétől. Még negyedére se

volt az a század, amikor — ha hitre is —, de felépítette a mostani házat, az Irénke-lakot. Akkoriban az asszony kedve szabta meg a szobákat. Bár ők eleinte leszorultak a „sufniba”, mert az adósságig „bennelakott egy orvos, most már jó ideje élvezik a maugket.

Nem kerülheti ki a beszélgetésünk a közös szülőföldünket, a homokos perczeli vidéket. (Mіндеz most derült ki.) Lajos bácsi nagyon kíváncsi ember. Ültettek-e már erdőt a pusztára, meg van-e még a Pignitzky-malom a falu szélén. Hová lettek az olajsütök a kutyaszorítóból, dolgozik-e még a Sugár cséplője? Mert mindegyikhez ködtök valamilyen emléke. És ha az emlékezete nem csal, ő már 1897-ben elkerült onnan Kistelekről, azóta biztos sokat változott. Összeszedtem minden apaítanyáit, úgyhogy végül eljutottunk szóban a templomig. Tudta, hogy azt is renoválták, s neki nem tetszik a torony tornya, mert a régi szebb volt. Végre — örültem — olyan téma, amiről már én is tudok, valóban nemrégén javították. Mondom, nekem se tetszett, hogy pirosra festették a tetjét. Elcsodálkozott ezen Lajos bácsi:

— Érdekes, jártam arra, és akkor nem tűnt a szemembe.

— Mikor?

— Azt hiszem, ezerkilenszázharmincban!

Ilyen hosszú házasság után, nem bűn, ha néha nem stim-melnek az idők.

Majoros Tibor

Év vége felé

Szűk két és fél hónap van már csak hátra az esztendőből a naptár szerint, de mert a vasár- és ünnepek lecsúsznak ebből is, valójában ennyi sem. Kár lenne illedelemkedve kerülgetni azt, ami ügyis bekövetkezik; a gazdasági életben megint megkezdődik az évvégi hajrá. Megint, mondom, a gond tartósságára, ismétlődésére utalva, mert hiszen hosszú ideje lázgórbéhez hasonlóan emelkedik és süllyed az ipari termelés egy-egy nagyobb naptári időszakban, negyedéven, félévben, esztendő végén. Az idén júniusban például kerekén 18 milliárd forinttal több arut értékesített a szocialista ipar, mint áprilisban, s tavaly, tavalyelőtt ugyancsak ez volt a helyzet. Sőt, a tavaly októberi és decemberi árukibocsátás közötti különbség értéke 21 milliárd forintot tett ki, ami — ha az átlagot nézzük — fél hónap teljesítményének felel meg. Joggal következtethetünk ebből az eltérésekből arra, vagy az októberi eladások maradtak el jóval a lehetőségektől, vagy a decemberiek haladtak jóval túl, tehát egészségtelen mértékben azokat. Mondhatnók, is-is, mindkettő igaz, ám az a fontos és érdekes ebben, miért tűnnek elkerülhetetlennek az ilyesfajta igazságok?

Válasz, magyarázat persze sokféle kínálkozik. A szállítási szerződések rendszere — pontosabban, annak betű szerinti érvényesítése — módot ad a gyártóknak az áru lökészerű továbbítására. A pénzügyi elszámolások rendje is növeli — ahogy a szakemberek mondják — a naptár hatalmát. Nem másodrangú tényező a tervteljesítés — s vele bizonyos anyagi javadalmazások — elérése, s így tovább. A más és más tényezők összegeződése azután fölerősíti a külön-külön esetleg nem is lényeges hatásokat, s vezet arra, hogy az esztendő végének közeledtével fölhangzik — ha képletesen is — a sportpályákon helyénvaló biztatás; hajrá, mindent bele. S ez a „minden” a gond. Mert ilyenkor némely termelői közösségekben semmi sem számít, a túlórak tömege éppúgy nem, mint a kibocsátott termékek minősége, a fölhasznált anyagok, alkatrészek mennyisége.

Részletekbe menő, s megismételt — azaz, megegyező időszakokban újlag végrehajtott — vizsgálatok igazolják: az árukibocsátás lökészerű megemelkedésével a hibás termékek aránya is bővül. Magyarán, több a selejt! Ez bizonyosodott be a híradástechnikai iparban, a műszeriparban, a bútorgyártásban például, s az is, hogy a hajrák időszakában növekszik az egysejnyi termékre jutó fajlagos költség. Megint csak magyarán, drágábban állítják elő az árut! Nehogy félreértés legyen: sok olyan iparág van, ahol a technológia, a termék jellegénél fogva, vagy éppen a gyártás időszakosságát — úgynevezett szezonálisát

— tekintve, lehetetlen az egyenletes árukibocsátás. Motorvonatokat, bizonyos gyógyszereket, azután konzervipari sűrítmenyeket és hasonlókat képtelenség hónapról hónapra azonos mennyiségben előállítani, mert olyan a termék, a technológia. S azt, hogy mennyire fontos tényező a technológiai kényszer, iparágak területi eredményeinek sora igazolja, hiszen a nyersacéltermelésben, a kőolajfinomításban a technikai, technológiai körülmények egész egyszerűen nem adnak módot semmiféle hátrára, egész évben egyenletesen kell dolgozni.

Ilyesfajta kényszer híján azonban könnyen fölborul a rend, szabályosnak látszik a szabálytalan, sikernek az erőlködés. Ráadásul ott is erőlködnek, ahol éppen a terv nem teljesítése növelné a népgazdasági eredményt — mert a termék keisebb az igény, az áru csak a készleteket gyarapítja —, ahol a ráfordításokat nem térítik meg a bevételek. Ez azonban eltűnik a könyvelés számtengerében, s később, amikor a kögazdasági osztály utólag megállapítja, mi történt a hajrá idején, már mindegy, odafigyelni sem érdemes, hiszen változtatni nem lehet rajta. Ami már megtörtént, azon nem, ám okulni belőle illene, kellene! Csakhogy erre az okulásra nincs különösebb kényszerítő erő, a vállalati gazdálkodás kereteibe még mindig belefér a hajrá okozta többletkiadás, s belefér a partnerek kapkodása is, az egymásra mutogatás. A vállalati terv csak addig lehet szentírás, ameddig összhangban áll a társadalmi érdekekkel, amíg nem kerül szembe a munka társadalmi hatékonysága minden-kori követelményével.

Hihetjük-e, hogy nem kerekedik a csoportérdek a társadalmi érdek fölé ott, ahol decemberben kétszer annyi árut adnak át a készáruraktárnak a műhelyek, mint két hónappal korábban, s januárban mindössze negyedét a decemberinek? Nem ritka eset ez! Ne hallgassuk el, akadnak kivételes helyzetek, amikor a hajrához valóban népgazdasági érdekek, exportkötelezettségek fűződnek. Bár kétségtelen, legtöbbször ilyenkor is a korábbi sértámenet okozta hátrányt kell ledolgozni. Kivételből azonban szabályt fabrikálnak némely termelőhelyen, a népgazdasági érdek hamisított pecsétjét ütögetik azokra az intézkedésekre, amelyeknek valódi célja a mulasztások a szerveztlenségből származó késedelmek, a kapkodás szülte bajok előfödése. Értelmes célokhoz érdemes minden erőt összeszedve igyekezni, a „kerül amibe kerül” alapon összehozott eredményektől azonban mentsem meg a sors bennünket; csak ennyi különbséget kell most tenni — de mindenütt! — hairá előtt.

VERESS TAMÁS

Holnapitól Újítási hetek

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulójának tiszteletére hazánkban is széles körű társadalmi tevékenység bontakozott ki. A jubileumi munkaversenyben részt vevő dolgozók szorgalma és lelkesedése nemcsak gazdaságpolitikai céljaink megvalósulását se-

gíti, hanem növeli a munkaverseny lendületében kísérletező, újító kedvet is. Tekintettel arra, hogy az újítómozgalom Csongrád megyében nagy hagyományokkal rendelkezik, és eddig is jelentős eredményeket ért el, a Szakszervezetek Csongrád megyei Tanácsa és az Országos Találmányi Hivatal közös felhívással fordul a megye gyáraihoz és üzemeihez: október 17. és november 7. között újítási hetek kezdődnek Csongrád megye üzemeiben. Ennek keretében számitanak az egyes vállalatok kezdeményező, versenyt szervező munkájára, a nők és a fiatalok fokozottabb részvételére, és különösen kollektív újítások érkezésére, ami tulajdonképpen egyet jelent a szocialista brigádoknak az eddignél nagyobb mérvű bevonásával az újítómozgalomba. A szervezésben különös fontosságú az eddig még nem oldott feladatokról való tájékoztatás, újítási versenyek és kiállítások rendezése.

További tervek: bővítik Moszkvai körüti központi telephelyüket, igyekeznek — amennyire tőlük telik, hiszen nemcsak rajtuk áll — javítani az alkatrészellátást. A várhatóan 1980-ra elkészülő móravárosi szolgáltatóházban helyet kapnak ők is, szolgáltatósi körük tehát egyre szélesedik.

Dinamikusan fejlődő, viszonylag rövid idő alatt jelentős eredményeket elérő szövetkezet az elektromos. Reméljük, a jövőben szolgáltatásai hasonló vagy az eddigénél még magasabb színvonaláról számolhatunk be — új üzletekben is.

Hatvanezer megrendelő

Az elektromos szövetkezet eredményei és tervei

Az elmúlt tíz évben egymillió forintról hétmillióra ugrott a Szegedi Elektromos Szövetkezet szolgáltatásainak értéke. („Mellékesen” idén húszéves fennállásukat ünnepelték.) Jelenleg mintegy 60 ezer megrendelőjük van, tavaly a termelési érték 34 millió forint volt. A szolgáltatási tevékenység a szövetkezet összmunkájának 40 százalékát teszi ki. Új szervizegységeik nyitnak Dorozsmán, Csongrádon, sőt Budapestén is. A RAMO-VILL-lal és a RAVILL-lal kötött kooperáció eredményeképpen két új kisáruházuk nyílt 1975-ben: a két Elektron áruház, ahol a tartós fogyasztási cikkek mellett beszerezhetőek mind a

háztartási, mind a híradástechnikai alkatrészek, amelyeknek forgalma ma már meghaladja a 20 millió forintot. Érintésvédelmi, tűzrendészeti munkát is végeznek, s a szövetkezet emberei dolgoztak a Barátság kőolajvezeték egy szakaszának villamosági felülvizsgálatán is. A közeljövőben már tervbe vétették a szövetkezet „megyésítése” — azaz szolgáltatói-javítói tevékenységük egész Csongrádot átfogja majd. Rövidesen Szegeden, a Kelemen utcában megnyílik a „lecsért” tévékészülékek árusításával foglalkozó üzletük is, ahol 40-50 százalékos árengedményrel nemcsak televíziót, hanem a villanyborotvától a

gyufagyárban

A múlt szombaton és tegnap egyaránt benépesültek a műhelycsarnokok a szegedi gyufagyárban: két műszak összesen 290 dolgozója vett részt kommunista műszakon. A termelésben ez 1 millió 350 ezer doboz gyufát, közel tízezer doboz fogvájót jelentett — 700 ezer forint termelési értékben. A két műszak tervezett teljesítményét több mint 8 százalékkal teljesítették túl.

A munkából az adminisztratív munkakörben dolgozók éppúgy kivették a részüket, mint a nyugdíjasok. A közvetlen termelési feladatok mellett a gyár környékének szipítésében is tevékenykedtek, parkosították, földmunkát végeztek. A két műszak bérét — mintegy 25 ezer forintot — a gyufagyár munkásai az üzemi bölcsöde és óvoda felújítására ajánlották fel.

Puja Frigyes hazaérkezett

Puja Frigyes külügyminiszter, az ENSZ-közügyés XXXII. ülészakán részt vevő magyar küldöttség vezetője pénteken hazaérkezett New Yorkból. (MTI)

Kommunista műszak a gyufagyárban